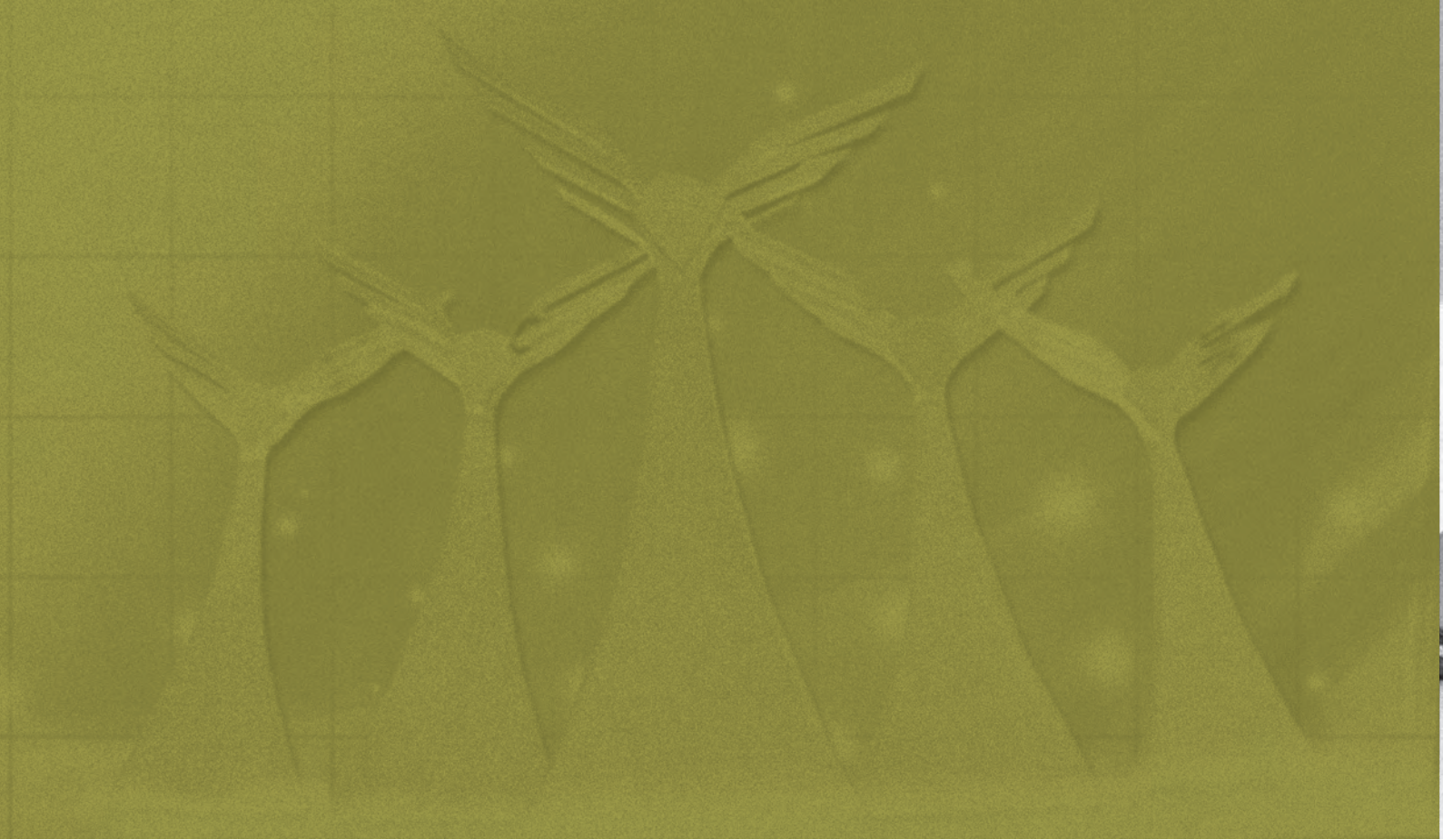

TÜBİTAK 2019 Yılı

Prof. Dr. Fuat Sezgin Bilim Tarihi Ödülü

Prof. Dr. Esin Kâhya'ya

Dr. Özlem Ak [*TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*

2019'un Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı ilan edilmesi nedeniyle, bu yıla özgü olarak ilk kez TÜBİTAK tarafından Bilim, Özel, Hizmet ve Teşvik Ödülleri'nin yanı sıra Prof. Dr. Fuat Sezgin Bilim Tarihi Ödülü de verildi.

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Esin Kâhya, bilim tarihi alanında, doğa bilimleri ve tıp tarihi konularındaki uluslararası düzeyde üstün nitelikli çalışmaları nedeniyle 2019 Yılı Prof. Dr. Fuat Sezgin Bilim Tarihi Ödülü'ne layık görüldü.

Kendisiyle yaptığımız söyleşide eğitim hayatından ve çalışmalarından konuştuk, gençlere verdiği önerileri dinledik.

Prof. Dr. Esin Kâhya Kimdir?

1941 yılında Ankara'da dünyaya gelen Prof. Dr. Esin Kâhya, ilkokulu Dumlupınar İlkokulunda, ortaokulu Cebeci Ortaokulunda tamamlamış. Ardından lise eğitimine o zamanlar sadece kız öğrencilerin alındığı Ankara Kız Lisesinde devam etmiş. Lise eğitimi sırasında öğretmenlerinin çok iyi ve öğrenci sayısının az olmasının kendileri için çok büyük bir avantaj sağladığını belirten Prof. Dr. Kâhya, iyi bir eğitim kadrosuyla yetişmenin kendisine okumayı sevdirdiğini söylüyor ve kendini çok şanslı hissediyor.

Lisedeki felsefe öğretmeninin o zaman Ankara'da tek üniversite olan Ankara Üniversitesinin her bir fakültesinin farklı bölümlerinden öğretim üyelerini okullarına davet ettiğini ve bu öğretim üyelerinin lise öğrencilerine konferans verdiklerini söylüyor. Böylece, üniversite tercihi sırasında öğrencilerin kendileri için en uygun bölümü tanıma ve seçme şansına sahip olduklarını belirtiyor. İşte bu konferansların sonunda felsefe okumaya karar veriyor. Bu kararı felsefenin aslında çok kapsamlı bir alan olduğunun, pek çok bilim dalını kapsadığının ve en güzel tarafının da insana düşünmeyi öğreten bir disiplin olduğunun bilinciyle veriyor.

Ankara Üniversitesi Felsefe Bölümüne başladığında 19 kişi olan sınıf mevcudu ikinci sınıfa geçtiklerinde hayli azalıyor. Çünkü felsefe gerçekten zor bir bölüm ama Prof. Dr. Kâhya'ya göre bir o kadar da keyifli. Yalnız çok okuma-

sı gereken bir felsefe bölümü öğrencisi için okuldaki kütüphane yeterli olmuyor. O zamanlar fotokopi yok, ders kitabı da sınırlı sayıda var ama hocalarından isim, soy isim ve adres yazarak 15 günlüğüne ödünç aldığı kitaplar imdatlarına yetişiyor.

Üçüncü sınıfa gelen her öğrenci gibi bir alt dal seçmek zorunda olan Prof. Dr. Esin Kâhya historik kürsüyü (bilim tarihi-felsefe tarihi kürsüsü) seçiyor ve burada da uzmanlık dalı olarak bilim seçiyor, bilim dalı olarak da biyolojiyi... Prof. Dr. Aydın Sayılı biyolojiyi seçmesinde özellikle yol gösteriyor, canlıyı sorgulamanın ve anlamamanın felsefe için daha uygun ve önemli olduğunu söylüyor. Ancak Kâhya'nın biyoloji eğitimi yok! Bu nedenle de Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinden genel botanik, genel zooloji, fizyoloji ve filogeni gibi teorik ve laboratuvar derslerini alıyor.

“Bilim Türkiye’de de Yapılır!”

1964 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesini bitiren Prof. Dr. Esin Kâhya, aynı yıl Bilim Tarihi Kürsüsünde doktora çalışmalarına başlıyor. Doktora tezinde bir anatomi metni üzerinde çalıştığı için Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden teorik ve uygulamalı anatomi dersleriyle birlikte mikrobiyoloji, histoloji ve embriyoloji gibi dersler alıyor.

1971 yılında doktorasını bitirdikten sonra 1973-1974 yıllarında burslu olarak İngiltere’ye giden Kâhya, bu sürenin ilk dört ayında İngilizce kurslarına devam ediyor. Dört ay sonra British Library’de ve Londra Üniversitesine bağlı, ilaç geliştirme araştırmalarıyla beraber tıp tarihi araştırmalarının da yapıldığı Wellcome Enstitüsü Kütüphanesinde ve Cambridge Üniversitesi kütüphanelerinde çalışmalarına devam ediyor ve doçentlik tezini hazırlıyor. Bu arada tıp tarihi bölümünde uzman olarak çalışması için Wellcome Enstitüsünden iş teklifi alıyor. İngiltere’ye burslu olarak gitme fırsatını kendisine mezun olduğu üniversitesinin verdiğini düşünüyor ve aslında teklifi geri çevirerek Türkiye’ye dönmek istiyor. Aynı zamanda Türkiye’deki hocasına bu iş teklifinden söz eden bir mektup yazıyor. Hocasından gelen cevap da onu destekliyor: “Bilim Türkiye’de de yapılır!”

Prof. Dr. Esin Kâhya Türkiye’ye döndükten çok kısa bir süre sonra doçentlik sınavına giriyor ve doçent oluyor. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümünde bilim tarihi dersleri vermeye başlıyor. Bu arada beş yıl süren bir TÜBİTAK projesinde çalışma imkânına sahip oluyor. Prof. Dr. Sevim Tekeli ile beraber 13. yüzyıldan, 1928 Harf Devrimine kadar kütüphanelerde bulunan bilimsel eserleri araştırıyor. Prof. Dr. Tekeli astronomi, matematik, fizik ve teknoloji ile ilgili bölümleri, Prof. Dr. Kâhya da biyoloji, tıp, eczacılık, diş hekimliği ve veterinerlik bölümlerini araştırıyor. Prof. Dr. Esin Kâhya bu projenin kendisine çok şey kazandırdığını söylüyor

Sosyal Bilimci Gözlem Yapar!

Prof. Dr. Kâhya bir sosyal bilimcinin çalışmalarında kullanacağı en iyi yöntemin gözlem yapmak olduğunu belirtiyor. Özellikle de insanı gözlemlemenin çok önemli olduğunu vurguluyor. Prof. Dr. Kâhya’ya göre felsefe aslında gözlem yapmayı da öğretiyor. Felsefe bölümünde, sosyoloji ve psikoloji derslerinin de zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor ve bir felsefeci toplumun sosyal yapısını ve insan psikolojisini bilmeli, diyor.

Erken dönem filozoflarına göre toplumda matematik ve felsefe olmak üzere iki temel disiplin olduğunu söyleyen Prof. Dr. Kâhya, matematiğin sistematik ve somut olmayı, felsefenin de insanı tanımayı ve toplumu bilmeyi gerektirdiğini belirtiyor. Bir toplumu bilmenin o toplumun tarihini, dilini ve dinini kavramaktan geçtiğinin altını çiziyor. Mesela Doğu ve Batı toplumlarının sürekli karşılaştırıldığını ve Batının bilim ve teknolojiye ileride olduğunun düşünüldüğünü yalnız ilginç bir biçimde bütün bilimlerin temelini Doğu’da atıldığını vurgulayarak örnek veriyor: “Mesela astronomi ile ilgili erken dönem çalışmaları Türk ve Çin kökenli. Çinlilerin kullanmaya devam ettiği 12 hayvanlı takvim, bugün bizim kullandığımız takvimlerden çok daha iyi.

Gençlere: Mesleğini Sevmek Başarılı Olmanın Sırrı

Prof. Dr. Esin Kâhya gençlerin kariyer tercihlerini yaparken mutlaka sevecekleri mesleği seçmelerini öneriyor ve hem başarılı hem de mutlu olmak için o mesleği sevmenin ve çok istemenin en önemli unsur olduğunu belirtiyor.

Örneğin, ailesinin avukat olmasını çok istediğini ama avukatlığın kendisi için uygun olmadığını düşündüğü için onu tercih etmediğini söylüyor ve ailelere sesleniyor: “Gençlere ilk önce izin verin; resim yapmak istiyorlarsa resim yapsınlar, heykel yapmak istiyorlarsa heykel yapsınlar; çocuğunuz istiyorsa felsefe okusun ya da sosyolog olmak istiyorsa sosyolog olsun. İlla ki avukat, mühendis ya da hekim olması gerekmiyor. Mesleğini severek icra etsin. Mesleğini sevmek başarılı olmanın sırrı”.

Biz dört senede bir, takvimlerimize fazladan bir gün ekliyoruz. Onlarda öyle bir şey yok. Çünkü sistemlerini Güneş’e, Ay’a ve Dünya’ya göre değil, çok daha uzaktaki sabit yıldızlara göre kurmuşlar. Sonuç olarak değişkenlik en aza indirgendiği için zaman daha iyi belirlenebiliyor. Dolayısıyla, gerek bilim tarihi gerekse kültür tarihi çalışmalarında gençlere yaşadıkları toplumun yapısının temellerini ve köklerinin nereye kadar gittiğini göstermek lazım. Bu ne kazandırır? Kendine güven kazandırır.” Evet, Prof. Dr. Esin Kâhya, gençlerin erken dönem tarihimizi ve düşünce tarihimizi bilmelerinin özellikle özgüven açısından son derece yararlı olacağını düşünüyor. ■

Yirmiden fazla kitabı ve 100’den fazla makalesi bulunan Prof. Dr. Esin Kâhya’nın en önemli çalışmaları arasında İbn-i Sinâ’nın 1014 yılında kaleme aldığı *El Kânun Fi’t-Tıb* kitabının çevirisi yer alıyor. Eser tıp dünyasında kaynak eserlerden birisi olarak kabul ediliyor.

Söyleşimizin sonunda Prof. Dr. Esin Kâhya’yı aldığı Prof. Dr. Fuat Sezgin Bilim Tarihi Ödülü için TÜBİTAK Bilim ve Teknik dergisi ekibi adına kutluyor, bize ayırdığı zaman için teşekkür ediyoruz.